

Slik jobber havbruksnæringen for

NULL RØMMING

SjømatNorge

VI ER IKKE I MÅL ENNÅ

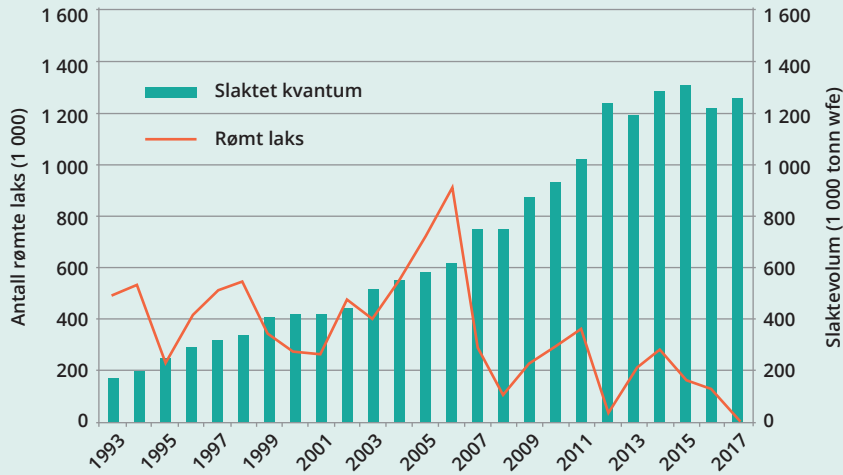
En rømt fisk er en for mye. Havbruksnæringen har en nullvisjon for rømming og har de siste 20 årene jobbet systematisk med forskning, utvikling og tiltak.

Arbeidet har gitt svært gode resultater. En forutsetning for suksessen er planmessig forbedringsarbeid på alle områder, og godt samarbeid med fagmiljøer, utstysrleverandører og myndighetene.

Denne folderen beskriver næringens arbeid med rømmingssikring siden 1998 og fram til i dag.

DET NYTTER Å GJØRE NOE!

Havbruksnæringens arbeid med rømmingssikring gjennom de siste 20 årene er en suksesshistorie. Næringen tok selv kontakt med Fiskeridepartementet i 1998 og foreslo et samarbeid om å lage en nasjonal tiltaksplan mot rømming. Offentlig statistikk viser at rømmingstallene i første del av perioden fortsatte å stige, men så ble trenden snudd. Etter 2006 viser tallene en klart nedadgående trend, samtidig som produksjonen i samme periode ble mer enn doblet. Lavere innslag av rømt laks i elvene de siste årene bekrefter utviklingen. Rømmingstallene for 2017 var historisk lave, og figur 1 viser klart at det nytter å gjøre noe.

Figur 1: Status slaktet kvantum (tonn) og antall rømt laks.

(Kilder: Fiskeridirektoratet og Sjømat Norge).

4

Tarald Sivertsen.

FLERE VIKTIGE GRUNNER TIL Å HINDRE RØMMING

Det er flere grunner til at havbruksnæringen bruker store ressurser for å redusere risikoen for rømming av fisk. For det første er det uheldig hvis rømt laksefisk overlever og går opp i elvene for å gyte med villaksen, med uønsket genetisk påvirkning som mulig resultat. For det andre er rømming uønsket fordi fisk i havbruk er et husdyr som eieren har ansvar for å røkte og ta vare på. For det tredje medfører rømming et betydelig økonomisk tap for havbruksbedriften. Rømming av fisk er også uheldig for hele havbruksnæringens omdømme. Arbeidet med rømmingssikring har derfor i mange år vært viktig for bedriftene, tillitsvalgte og ansatte i Sjømat Norge. Dette er et ansvar næringen tar på største alvor.

RØMMINGSUTVALGET OG 0-VISJONEN

Rømmingsutvalget i Sjømat Norge ble opprettet høsten 2005. I 2007 ble det oppnevnt som et fast rådgivende utvalg for organisasjonen i saker som angår rømmingssikring. Under ledelse av Tarald Sivertsen har utvalget stått sentralt i det rømmingsforebyggende arbeidet i store deler av 20-årsperioden. Det har vært en pådriver i det holdningsskapende arbeidet, og for å sikre gode rømmingshindrende tiltak gjennom standardisering og regelverk. Utvalget har sammen med myndighetene bidratt til å sikre og formidle kunnskap.

0-visjonen for rømt fisk ble vedtatt på Sjømat Norge sin generalforsamling i 2007, og har senere vært rettesnor for arbeidet med rømmingssikring. Det operative målet for næringen er å nå et nivå hvor rømt oppdrettsfisk ikke påvirker villfisken negativt. Det betyr at antall rømminger og omfanget av enkelrømminger skal reduseres til et minimum. I dette arbeidet står Rømmingsutvalget sentralt.

HVILKE TILTAK HAR VIRKET OG BIDRATT TIL DEN GODE UTVIKLINGEN?

Havbruksaktører, tjeneste- og utstyrslleverandører, myndighetene og mange ulike forsker- og kompetansemiljø har i samarbeid og på ulikt vis bidratt til å redusere rømming siden 1998. Noen av de viktigste tiltakene kan oppsummeres slik:

Nye tekniske krav: I 2003 ble standarden NS 9415 og NYTEK-forskriften med tekniske krav til flytende akvakulturanlegg fastsatt. Sjømat Norge medvirket aktivt til utformingen av kravene. Standarden ble revidert i 2009, og er i 2017 igjen under revisjon. Etter planen skal også forskriften revideres parallelt. Sjømat Norge og flere medlemsbedrifter arbeider for å sikre at «NYTEK-regimet» fortsatt skal bli så godt og hensiktsmessig som mulig i det rømmingsforebyggende arbeidet.

En teknisk standard, NS 9416, er også utviklet for landbaserte akvakulturanlegg, og en ny forskrift ble i 2017 fastsatt for å gjøre denne standarden obligatorisk. I mellomtiden har landbaserte akvakulturanlegg siden 2008 hatt krav om dobbelt sikring av avløpet.

Mer robust utstyr: Bedriftene har årlig investert flere milliarder kroner i lokalitetsundersøkelser, styrkeberegning av anlegg og i nytt, robust og sertifisert produksjonsutstyr. Overvåking med kamera, ROV, og dykkerinspeksjoner er blitt vanlig. På land er tilsvarende flere anlegg, avdelinger og utstyr opprustet eller erstattet med nytt. Kravene til prosjektering og rømmingssikring er blitt mer omfattende.

Bedre rutiner: Internkontrollforskriften fra 2004 har bidratt til at bedriftene har skjerpet kravene til risikoanalyser, prosedyrer og avvikshåndtering. Næringens eget initiativ til koordinering og fokus på beredskap og holdningsskapende arbeid,

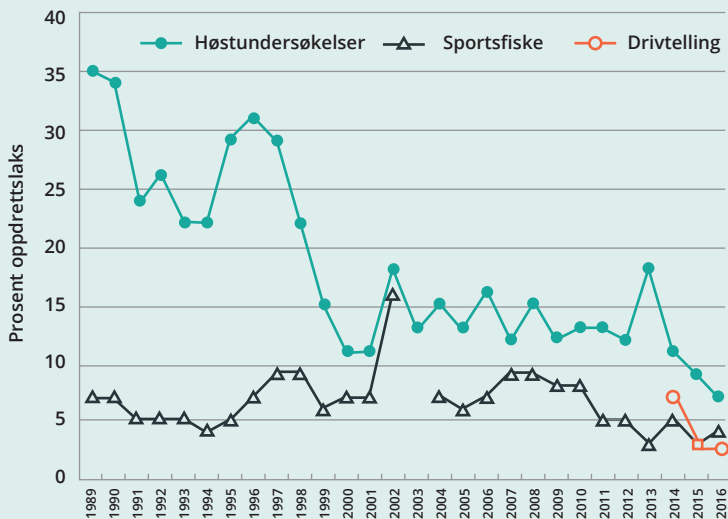

både internt og med samarbeidende aktører og myndigheter, har også bidratt positivt.

Systematisk oppfølging: Rømmingsutvalget har siden 2005 arbeidet systematisk for å styrke arbeidet med rømmingssikring i næringen i nær dialog med myndigheter og forskningsmiljø. Den offentlige Rømmingskommisjonen var også viktig i dette arbeidet i perioden 2006–2010.

Kompetanseheving og holdningsskapende arbeid: Etter initiativ fra Rømmingsutvalget i Sjømat Norge har flere hundre ansatte i havbruksnæringen hvert år de

siste 10 årene deltatt på kurs i rømmingssikring. Viktige tema har vært rømmingsforebyggende tiltak, beredskap, erfaringsdeling og læring av hendelser og nesten-hendelser.

Figur 3: Utviklingen i innslaget av rømt laks i elvene med ulike undersøkelsesmetoder fra 1989–2016. Grafen viser innslaget før uttak av rømt laks.

(Kilde: Vitenskapelig Råd for Lakseforvaltning 2017).

Foto: Steinar Johansen

Foto: Warrus fiskum/Norges Sjømatråd

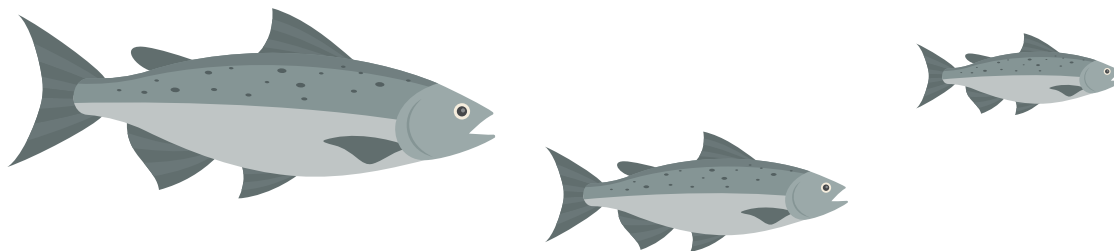
Foto: Steinar Johansen

Foto: Nyhetsjester/Sjømat Norge

Forskning og utvikling: Det har gjennom de siste 20 årene vært gjennomført en rekke forskningsprosjekt, modellforsøk, testing av utstyr og nye løsninger for å øke kompetansen og sikkerheten omkring utstyret og bruken av dette. Rømmingsutvalgets initiativ til gransking og oppfølging etter uværet «Narve» i 2006 er bare ett av flere eksempler på dette.

Dialog og samarbeid med elveiere: Sjømat Norges frivillige Miljøfond (2011–2015), etterfulgt av OURO (Oppdrettsnæringens sammenslutning for Utfisking av Rømt Oppdrettsfisk), har vært viktig for å redusere risikoen for påvirkning på villaks gjennom å bidra til utfisking av rømt laks i elv, og for å få på plass ny kunnskap om interaksjonen mellom villaks og rømt laks. Miljøfondet har dessuten bidratt med deler av kunnskapsgrunnlaget for en felles sporbarhetsløsning for laks.

MÅL OG VIRKEMIDLER FRAMOVER

Sjømat Norge vil fortsette å forbedre og gjøre mer av det som hittil har virket i det rømmingsforebyggende arbeidet. Vi vil også fortsette å ha fokus på beredskap og avbøtende tiltak hvis uhell skjer. Samtidig vil vi fram mot 2030, i tråd med FNs bærekraftsmål nr 14 og 15, 0-visjonen og målet om at antall rømminger og omfanget av enkelrømminger skal reduseres til et minimum, blant annet jobbe ekstra med følgende:

- **Felles sporbarhetsløsning for laks**
En felles sporbarhetsløsning for rømt laks er under etablering.
- **God kontroll med tiltakene**
Større fokus på om tiltakene for å hindre rømming fungerer som forutsatt, på risikoen forbundet med endring av rutiner, og på risikoen forbundet med valg av nye løsninger og konstruksjoner.
- **Økt fokus på overvåking, sikker design, og sikre jobbanalyser**
Dette vil samlet bidra til å redusere risikoen for uoppdaget rømming og menneskelige feil som årsak til rømming.
- **God kunnskapsoverføring**
Bidra til mer hensiktsmessig gjennomgang av hendelser og nestenhendelser for å sikre rask og relevant kunnskapsoverføring til hele næringen.
- **Hensiktsmessig beredskap**
Basert på risikoanalyser og testet gjennom øvelser.

NOEN VIKTIGE MILEPÆLER 1998–2017

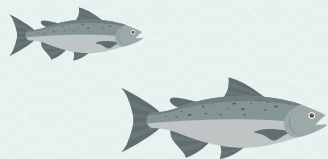
Sjømat Norge har endret navn to ganger de siste 20 årene. Fra Norske Fiskeoppdretteres Forening (NFF) før og rett etter århundreskiftet, til Fiskeri og havbruksnæringsens landsforening (FHL) og deretter til Sjømat Norge fra og med generalforsamlingen i mars 2015. Når det vises til NFF og FHL i oversikten under, er dette derfor den samme organisasjonen som i dag heter Sjømat Norge.

Oversikten peker i kronologisk rekkefølge på en rekke større og mindre hendelser og tiltak som på ulike måter har vært viktige i arbeidet med rømmings-sikring og beredskap de siste 20 årene:

12

1998

NFF tar initiativ overfor Fiskeridepartementet om samarbeid om utforming og iverksettelse av en nasjonal tiltaksplan mot rømming.

1999

Et rømmingsutvalg ledet av NFF og bestående av repr. for havbruksnæringen, miljøvernavdelingen i Rogaland, Forsikringsforbundet og Fiskeridirektoratet oppnevnes i mars 1999.

2000

Det første bredt sammensatte rømmingsutvalget presenterer Nasjonal tiltaksplan mot rømming.

2002

Arbeidet med NS 9415 og NYTEK igangsettes. FHL deltar aktivt i dette arbeidet.

FHL sin nye tiltaksplan mot rømming vedtas i des 2002.

2003

Fastsettelse av NS 9415 i august.

Fastsettelse av NYTEK-forskriften i des 2003.

2004

NYTEK-ordningen trår i kraft 1. april 2004.

Internkontrollforskriften (IK-akva) fastsettes.

Revisjonen av NS 9415 starter mot slutten av året.

2006

Uværet «Narve» i januar 2006 fører til rekordhøye tall for rømte laks.

Rømmingsutvalget tar initiativ til FoU for å avklare årsakene til rømmingshendelsene i januar.

RKA, den offentlig oppnevnte rømmingskommisjonen for akvakultur, opprettes sommeren 2006. Aina Valland fra FHL oppnevnes som en av deltakerne.

Rømmingsutvalget legger fram en ny tiltaksliste mot rømming.

2008

Krav om dobbeltsikring av avløpsrør fra settefiskanlegg trår i kraft 1. januar.

FHL starter i september årlige kurs i rømmingssikring. Kursene bidrar til kunnskapsformidling til flere hundre deltakere langs hele kysten hvert eneste år i tiden etterpå.

2005

Styret i FHL vedtar å opprette et eget rømmingsutvalg i des 2005. Mandatet er å vurdere allerede iverksatte tiltak og nye tiltak for å redusere risikoen for rømming.

2007

Rømmingsutvalget legger fram sin rapport med forslag til tiltak mot rømming i april 2007.

Årsmøtet i FHL vedtar en 0-visjon for rømming av fisk.

Årsmøtet i FHL ønsker å fortsette og forankre organisasjonens arbeid med rømmingsforebygging i et eget rømmingsutvalg. Oppnevner et nytt rømmingsutvalg med en noe endret sammensetning, fortsatt ledet av Tarald Sivertsen.

Rapport fra Fiskeridirektoratets Smoltoffensiv kommer i april 2007, og gir økt kunnskap og fokus på rømming fra landbaserte akvakulturanlegg.

2009

Revidert utgave av NS 9415 fastsettes i november.

Arbeidet med en teknisk standard for landbaserte akvakulturanlegg starter.

2010

FHL og Fiskeridirektoratet utarbeider en beredskapsveileder ved rømming av fisk i samarbeid med Safetec.

Dårlig kjetting og bruk av bunnring får fornyet oppmerksomhet.

Økt fokus på rømmingsrisiko knyttet til store arbeidsoperasjoner på sjøanleggene kommer som følge av økt behandling mot lus.

2011

Den myndighetsoppnevnte Rømmingskommisjonen for akvakultur (RKA) legges ned.

FHL lanserer Miljøøftet i april og oppretter FHLs frivillige Miljøfond.

Revidert NYTEK- forskrift fastsettes i august.

I desember innføres et tak på 200.000 fisk pr merd for å redusere risikoen ved rømming.

2013

NS 9416, teknisk standard for landbaserte akvakulturanlegg, fastsettes i januar.

2012

Revidert NYTEK- forskrift trår i kraft 1. januar.

FHL og Rømmingsutvalget vedtar å sette ekstra fokus på læring av hendelser og nestenhendelser. Pilotprosjekt 0-visjon opprettes for 2 år og genererer behov for ny FoU.

Rømmingsutvalget initierer FoU med testinger i Marintek-tanken. Dette resulterer i seminar og entydige anbefalinger til medlemmene omkring bruk av bunnring og bunnringkjetting i 2013.

2014

I samarbeid utarbeider og anbefaler Brønnbåtforeningen og FHL en mal for vedlegg til kontrakter mellom brønnbåt-rederier og havbruksbedrifter med rømmingsssikring i fokus. Samhandling om rømmings-sikring blir fast tema på kursene i rømmingsssikring.

2016

OURO initierer og bekoster for første gang utfisking av rømt laks fra flere elver.

Etter innspill fra Rømmingsutvalget vedtar Sjømat Norge økt fokus på rømming av rensefisk.

Sjømat Norges gjenfangstveiledere revideres, og revisjon av beredskaps-veilederen initieres.

2015

Orkanen «Nina» i januar blir utgangspunkt for tett dialog mellom Rømmingsutvalget og Fiskeridirektoratet, og resulterer i enighet om nye tiltak med fokus på bedre dokumentasjon av sikker fortøyning. For å sikre læring og erfaringsdeling, initierer Rømmingsutvalget en workshop med berørte havbruksbedrifter og sertifiseringsorgan i etterkant av dette uværet. Forskrift om fellesansvar for utfisking mv. av rømt oppdrettsfisk fastsettes i februar

Havbruksnæringens frivillige miljøfond legges formelt ned.

OURO, Oppdrettsnæringens sammenslutning for utfisking av rømt oppdrettslaks, stiftes i juni. Medlemskap er obligatorisk.

2017

Regjeringen vedtar en ny rømmingsstrategi.

Styret i Sjømat Norge vedtar i juni at det skal etableres et felles sporbarhetssystem for laks.

Forskrift om krav til teknisk standard for landbaserte akva-kulturanlegg for fisk fastsettes.

Sjømat Norge lanserer i august Havbruk 2030, som også har bærekraftsmål i forhold til rømt fisk.

*Næringen har selv hovedansvaret for å redusere rømming og vil fortsette å ta ansvar.
Jobben må gjøres hver dag. Året rundt.*

Rømmingsutvalget, Postboks 1214 Sluppen, 7462 Trondheim
Epost: firmapost@sjomatnorge.no
Mer informasjon: sjomatnorge.no/nullvisjon